

Milli Məclisin iclasında

Süni intellektdən məsuliyyətli istifadə ilə bağlı hüquqi baza yaradılır

Martın 17-də parlamentin spikeri Sahibə Qafarovanın sədrliyi ilə Milli Məclisin yaz sessiyasında növbəti plenar iclası keçirilib. Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, iclasın gündəliyi qəbul edildikdən sonra cari məsələlərlə bağlı müzakirələr keçirilib. Parlamentin komitə sədrləri Zəhid Oruc, Siyavuş Novruzov, deputatlar Sahib Əliyev, Razi Nurullayev, Qüdrət Həsənzadə, Ceyhun Məmmədov, Hikmət Məmmədov, Tural Gəncəliyev, Bəhrüz Məhərrəmov, Vüqar Bayramov gündəmdə olan bəzi məsələlərə dair öz fikirlərini bölüşüblər.

Deputatlar işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə genişmiqyaslı quruculuq və abadlıq işlərinin uğurla davam etdirilməsini, bununla yanaşı, bu torpaqlarda milli-mənəvi dəyərlərimizin və ənənələrimizin də bərpasını yüksək qiymətləndiriblər. Vurğulanıb ki, bütün bu nailiyyətlər əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş, Müzəffər Ali Baş Komandan Prezident İlham Əliyevin uğurlu davam etdirdiyi qətiyyətli siyasət, prinsipial mövqe, xalqımızın birliyi nəticəsində əldə edilib. Qeyd olunub ki, işğaldan azad olunmuş torpaqlara Böyük Qayıdış "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişaf dair Milli Prioritetlər"dən biridir və ölkə Prezidentinin bu prosedə dövlət siyasəti və uzunmüddətli inkişaf strategiyasının əsas istiqamətlərindən biri kimi yanaşması nəticəsində qayıdış zonasında infrastrukturun ön müasir səviyyədə yenidən qurulması, sosial obyektlərin fəaliyyətinin keyfiyyətli şəkildə təşkilə öz yurdlarına qayıdan köçkünlərin sürətli adaptasiyasına imkan verir.

Cıxışlarda dövlətimizin beynəlxalq tədbirlərdə özünün işğala son qoymaq və sülh yaratmaq təcrübəsini bölüşdüyü diqqətə çatdırılaraq, bu gün dünyada mövcud olan global problemlərin həlli baxımından ötən həftə keçirilmiş "Keçid dövründə olan dünyada fikir ayrılıqlarının aradan qaldırılması" mövzuna həsr olunmuş XIII Qlobal Bakı Forumunun mühüm əhəmiyyəti vurğulanıb.

Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasındakı münasibətlərin yeni səviyyəyə yüksəldiyini deyən millət vəkili R. Ələkbəyov enerji sahəsində əməkdaşlığın Avropa İttifaqı üçün Azərbaycanın nə qədər əhəmiyyətli tərəfdaş olduğunu göstərən amillərdən biri olduğunu bildiriblər.

Deputatlar habelə süni intellekt vasitəsilə yayılan informasiya və dezinformasiyaların cəmiyyətlərə təsirindən danışıq, hazırda regionda baş verən hadisələr fonunda informasiya müharibəsinin daha da genişləndiyini qeyd edərək, bu sahədə təhlükəsizliyin təmin edilməsini, bununla bağlı maarifləndirmə işlərinin aparılmasının vacibliyini vurğulayıblar.

Müzakirələrdə həmçinin əlillik təyinatı ilə bağlı, xüsusilə müharibə veteranlarının əlillik dərəcəsinin müəyyən edilməsi sahəsində mövcud vəziyyətlə bağlı fikirlər və bəzi təkliflər səsləndirilib. Vurğulanıb ki, Azərbaycan Prezidentinin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən sosial siyasətin əsasında hər bir vətəndaşın layiqli həyat şəraitinin təmin edilməsi və rifahının daha da yaxşılaşdırılması prinsipi dayanır. Son illər iqtisadiyyatda aparılan islahatların sosial göstəricilərə müsbət təsir göstərdiyi bildirilib.

İclasın gündəliyinə 9 məsələnin daxil edildiyini deyən parlamentin Sədri Sahibə Qafarova birinci məsələnin "2000-ci il 21 iyun tarixli Protokol ilə təsdiq edilmiş "Müstəqil Dövlətlər Birliyinin İcraiyyə Komitəsi haqqında Əsasnamə"yə dəyişikliklər edilməsinə dair Protokol"un təsdiq edilməsi barədə qanun layihəsi olduğunu diqqətə çatdırıb. Spiker qeyd edib ki, layihə beynəlxalq səmərəli əlaqələrə bağlı olduğuna görə, "Normativ hüquqi aktlar haqqında" Konstitusiyaya Qanununun tələbinə əsasən bir oxunuşda qəbul edilməlidir.

Məsələ barədə məlumat verən Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin Sədri Səməd Seyidov bildirib ki, "Müstəqil Dövlətlər Birliyinin İcraiyyə Komitəsi haqqında Əsasnamə"yə dəyişikliklər edilməsinə dair Protokol" 13 oktyabr 2023-cü ildə Bışkek şəhərində imzalanıb. Protokola əsa-

son, adıçəkilən Əsasnaməyə bir neçə dəyişiklik edilib. Bunlar Əsasnamənin Müstəqil Dövlətlər Birliyinin vəhd daimi icra, inzibati və əlaqələndirici orqanı olan İcraiyyə Komitəsinin fəaliyyətinin və funksiyalarının əsas istiqamətlərinə dair müxtəlif dəyişikliklərdir. Azərbaycan Respublikası bu Protokola dövlətlər və digər beynəlxalq hökumətlərarası təşkilatlarla siyasi əməkdaşlıq və qarşılıqlı fəaliyyət məsələlərində Baş katibin səlahiyyətlərini istisna edən qeyd-şərtlə qoşulur.

Məsələ ilə bağlı deputat Qüdrət Həsənzadə bəzi qeydlərini açıqlayıb. Komitə sədri Səməd Seyidov səsləndirilən fikirlərə münasibət bildirib.

Qanun layihəsi səsə qoyularaq qəbul edilib.

Milli Məclisin Sədri növbəti məsələnin "Yol hərəkəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin olduğunu deyib. O, layihədə təklif olunan dəyişikliklərin uyğunlaşdırma xarakteri daşdığını və "Normativ hüquqi aktlar haqqında" Konstitusiyaya Qanununun tələbinə uyğun olaraq bir oxunuşda qəbul edilməsinə bildirib.

Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Nurlan Həsənov qanun layihəsinin mahiyyətini diqqətə çatdırıb. O qeyd edib ki, inzibati icraat proseslərinin elektronlaşdırılması, dövlət informasiya sistemlərinin geniş tətbiqi nəticəsində bəzi inzibati xətlər haqqında qərarların kəşif daşıyıcısı tərtib edilməsinə və surətinin nəqliyyat vasitəsinin ön şüşəsinə qoyulmasına zərurət qalmayıb. Hazırda inzibati xətlər haqqında məlumatların elektron informasiya sistemləri vasitəsilə qeydiyyatı və şəxslərə çatdırılması təmin edildiyindən bu prosedurun saxlanması praktiki əhəmiyyət daşıyır və onun qanunvericilikdən çıxarılması hüquqi münasibətlərin sadələşdirilməsinə və inzibati icraatın daha səmərəli təşkilinə xidmət edir. Bildirilib ki, layihədə bəzi texniki dəyişikliklər də nəzərdə tutulub.

Qanun layihəsi səsə qoyularaq qəbul edilib. İclasda "Yerin tək haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə və "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Hərbi vəziyyətə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihələri üçüncü oxunuşda qəbul edilib.

Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində və "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edilib.

Milli Məclisin Sədri gündəliyin qalan 3 məsələsinin birinci oxunuşda təqdim olunan qanun layihələri olduğunu bildirib.

Gündəliyin yeddinci məsələsi - Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi (birinci oxunuş) barədə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Əminə Ağazadə məlumat verib. Qeyd edilib ki, layihə dövlət büdcəsi, məqsədli büdcə fondları və büdcədənkonar dövlət fondlarından ayrılan vəsaitlərin təyinatı üzrə istifadə edilməsinə görə məsuliyyət mexanizminin təkmilləşdirilməsini, sanksiyaların fərdiləşdirilməsini və hüquqi tənzimləmənin dəqiqləşdirilməsini nəzərdə tutur.

Bildirilib ki, təklif olunan dəyişikliklərə əsasən, dövlət orqanları, eləcə də layihədə nəzərdə tutulmuş hüquqi şəxslər tərəfindən vəsaitlərin təyinatından konar istifadəsi 50 min manata qədər olduqda inzibati xəta hesab edilməyəcək. Bu məbləğdən yuxarı, yəni xeyli miqdarda törədildikdə isə həmin əməllər cinayət məsuliyyəti yaradacaq. Həmçinin Cinayət Məcəlləsinin 308-1-ci maddəsinin adına "dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin" sözlərinin əlavə edilməsi ilə həmin qurumlara ayrılan vəsaitlərin də təyinatından konar istifadəsinin sanksiyalaşdırılması nəzərdə tutulub.

Əminə Ağazadə qeyd edib ki, son illərdə dövlət maliyyəsinin idarə olunması sahəsində aparılan institusional islahatlar və normativ tənzimləmənin təkmilləşdirilməsi fonunda dövlətə məxsus hüquqi şəxslərin və publik hüquqi şəxslərin dairəsi kəfiyyət qədər genişləyib. Bununla belə son illərdə dövlət maliyyəsinin səmərəli idarə edilməsinin təşkilə ilə bağlı yeni reallıqlar formalaşıb. Bu baxımdan təqdim edilən qanun layihəsi mövcud hüquqi tənzimləməni yenilənmiş institusional mühitə uyğunlaşdırmaqla dövlət vəsaitlərinin təyinatı üzrə istifadəsinə görə məsuliyyət mexanizmini daha sistemli və əhatəli şəkildə müəyyənləməyə xidmət edir.

Cinayət Məcəlləsinə təklif olunan dəyişikliklərdə cərimələrin sabit məbləği deyil, vurulmuş zərərə uyğun - təyinatından konar istifadə edilən vəsaitin tam həcmində müəyyən vəsaitlərin təyinatı üzrə istifadə edilməsinə görə məsuliyyət mexanizminin təkmilləşdirilməsini, sanksiyaların fərdiləşdirilməsini və hüquqi tənzimləmənin dəqiqləşdirilməsini nəzərdə tutur.

Bildirilib ki, bundan başqa bu əməli ilk dəfə törədən şəxsin vurduğu ziyanı tam ödədiyi halda məsuliyyətdən azad olunmasının nəzərdə tutulması isə cəza siyasətində dövlətin humanizm prinsipinin gücləndirilməsinə xidmət edir.

Layihənin müzakirəsində deputatlar Vüqar Bayramov və Aydın Hüseynov çıxış edərək qeydlərini və fikirlərini bildiriblər. Əminə Ağazadə deputatların fikirlərinə münasibət bildirənə sonra qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul olunub.

Növbəti məsələni - Cinayət Məcəlləsində, Cinayət-Prosessual Məcəllədə, "Informasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" və "Media haqqında" qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin (birinci oxunuş) Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Kamal Cəfərov təqdim edib. Bildirilib ki, süni intellekt idarəçiliyinin ön mühüm komponenti ondan etik dəyərlər çərçivəsində məsuliyyətlə istifadənin təmin edilməsi və hüquqi tənzimlənməsidir. Qeyd edilib ki, Avropa İttifaqı tərəfindən 2025-ci ildə Süni İntellekt Aktı qəbul edilib. Həmin aktın 50-ci maddəsində süni intellektdən məsuliyyətli istifadənin dəqiğ normaları müəyyən edilib. Ölkəmizdə də 2025-ci ildə süni intellekt sahəsində milli strategiya qəbul edilib. Bu qanun layihəsi də beynəlxalq təcrübəni nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikasının 2025-2028-ci illər üçün süni intellekt Strategiyasının 8.1.3-cü bəndinin icrası məqsədilə hazırlanıb. Bildirilib ki, süni intellektdən etik dəyərlər çərçivəsində, məsuliyyətlə istifadənin təmin etmək, ləzəm əzadlığın məhdudlaşdırılması və əzadlıqlarını qorumaq üçün aydın qaydalar və normalarla bağlı müvafiq

normativ hüquqi baza yaradılır. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinə yeni 148-2 və 242-1-ci maddələrin əlavə edilməsi təklif olunur.

Bələ ki, şəxsin razılığı olmadan, onun görüntüsündən və ya səsinə istifadə etmək, süni intellekt texnologiyaları ilə reallığı əks etdirməyən materialları hazırlayan və ya yayın şəxslər 3 min manatdan 7 min manata qədər cərimə, 360 saatdan 480 saatadək itimail işlər və ya 3 ilədək əzadlıqdan məhrumetmə cəzası gözləyir.

Əgər bu əməllər qabaqcadan əlbir olan qrup tərəfindən törədildikdə və ya iki və daha çox şəxs qarşı törədildikdə, o cümlədən şəxsin şərafə və ləyaqətinə ləkələnmək məqsədilə törədildikdə və ya zərərçəkmiş şəxsin xidməti vəzifəsini və ictimai borcunu yerinə yetirməsi ilə əlaqədar onun özü və ya yaxın qohumlarına qarşı törədilərsə, cəza 3 ildən 5 ilədək əzadlıqdan məhrumetmə cəzasıdır.

Eyni texnologiyalarla pornoqrafik və ya seksual məzmunlu materialların hazırlanması və yayılması isə 3 ildən 7 ilədək əzadlıqdan məhrumetmə cəzası ilə nəticələnməkdir.

Paralel olaraq, Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 37.3-cü maddəsinə təklif edilən dəyişikliklərlə məhz 148-2.1-ci maddə üzrə zərərçəkmiş şəxsin şikayəti olmadan belə, xüsusi hallarda prokurorluq orqanları tərəfindən müstəqil formada cinayət təqibi başlanıla bilər.

İnsan hüquqları komitəsinin Sədri Zəhid Oruc layihə ilə bağlı rəhbərlik etdiyi komitənin müsbət rəyini təqdim edib, layihədə "Informasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" və "Media haqqında" qanunlara təklif olunan dəyişikliklər barədə danışib.

Komitə sədri bildirib ki, Azərbaycanda süni intellekt strategiyası formalaşdırılır və bu sahədə institusional addımlar atılır və beynəlxalq təcrübəyə uyğun hüquqi baza yaradılır. Müzakirəyə təqdim olunan qanun layihəsində "Informasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" və "Media haqqında" qanunlara təklif edilən dəyişikliklərlə süni intellekt vasitəsilə hazırlanmış saxta foto, video və audio materialların yayımını, xüsusilə şəxsin razılığı olmadan istifadəsinə məhdudlaşdırmağa yönəlib. Qeyd olunub ki, əsas məqsəd vətəndaşların hüquq və əzadlıqlarının qorunmasıdır. Başqa sözlə, layihə süni intellektin tətbiqini məhdudlaşdırmağa deyil, yalnız hüquq pozuntularına səbəb olan halları tənzimləməyə yönəlib. Yəni süni intellektdən istifadə etməklə qanunla qadağan edilməyən yaradıcılıq əzadlığına məhdudiyyətlər qoyulmur.

Layihənin müzakirəsində komitə sədri Əli Hüseynlinin, deputat Razi Nurullayevin fikirləri dinləndikdən sonra sənəd səsə qoyularaq birinci oxunuşda qəbul olunub.

Gündəliyin sonuncu məsələsi olan İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi (birinci oxunuş) barədə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Kamal Cəfərov məlumat verib. Bildirilib ki, layihədə bir neçə istiqamət üzrə dəyişikliklər təklif olunub. İstiqamətlərin biri dövlət maliyyəsinə nəzarət və elektronlaşma ilə bağlıdır.

Dövlət büdcəsindən və ya büdcədənkonar fondlardan maliyyələşən təşkilatların əhatə dairəsi genişləndirilir, həm də maliyyə qaydalarının pozulmasına görə cərimələr əvvəlki kimi sabit məbləğlərlə deyil, bilavə-

site inzibati xətanın obyektli olmuş vəsaitin 100 faizi məbləğində müəyyən ediləcək.

Kamal Cəfərovun sözlərinə görə, əvvəlki təcrübədə sabit məbləğli cərimələr böyük məbləğli maliyyə pozuntuları üçün adekvat deyildi və çəkindirici xarakter daşıyırdı. Həm də qanunvericiliyimizdə cərimənin vurulmuş ziyana proporsional həddə müəyyən edilməsi təcrübəsi mövcuddur.

Dəyişikliklərin digər istiqaməti uşaq hüquqlarının və təhlükəsizliyinin təminatı ilə bağlıdır. Məruzəçi bildirib ki, bu yaxınlarda qəbul olunmuş "Uşaq hüquqları haqqında" qanunun tələblərindən irəli gələrək İnzibati Xətlər Məcəlləsinə 3 yeni maddənin əlavə edilməsi təklif olunur.

Təhsil, tibb, mədəniyyət, sosial xidmət, penitensiar müəssisələrinin işçiləri və ya valideynlər tərəfindən uşaqda zorakılıq əlamətləri aşkar edildikdə bu barədə hüquq-mühafizə orqanlarına məlumat verilməməsinə görə həm fiziki şəxslər, həm vəzifəli şəxslər üçün cərimələr müəyyən edilir. Eyni zamanda müvafiq müəssisələrdə uşaqlar arasında davamlı təzyiqin və aqressiv davranışın qarşısının alınmasına görə də cərimələr nəzərdə tutulur. Valideynlər və müvafiq işçilər tərəfindən təbii məqsədlə uşağa qarşı cismani cəzanın, yəni fiziki və psixoloji zorakılığın tətbiq edilməsinə görə də cərimə müəyyən edilir.

Başqa bir istiqamət süni intellektdən etik çərçivələr və məsuliyyətlə istifadə ilə bağlıdır. Süni intellekt vasitəsilə hazırlanan və kütləvi nümayiş etdirilən materialların nişanlanmadan yayılmasına, paylaşılmasına görə inzibati məsuliyyət tətbiq olunacaq.

Həmçinin layihədə müxtəlif istiqamətlər üzrə digər zəruri dəyişikliklər də təklif olunur. Belə ki, yeni qəbul olunan "Uşaq hüquqları haqqında" qanunun tələblərindən irəli gələrək, dilənçiliklə məşğul olma əməli avaralıq anlayışından ayrılır və uşaqların dilənçiliyə cəlb edilməsinə görə məsuliyyət müəyyən edilir. Bundan başqa, "Xüsusi icra məmurları haqqında" yeni qanuna əsasən, and içmədən xüsusi icra məmuru fəaliyyəti göstərmək, xüsusi geyim formasını qanunsuz daşımaq kimi əməllərə görə yeni məsuliyyət tədbirləri müəyyənəldirilir. Sonuncu zəruri dəyişiklik isə yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlərlə bağlı təkmilləşdirmələr nəzərdə tutulur.

Müzakirədə komitə sədri Hicran Hüseynova, deputatlar Nigar Arpa-darai, Bəhrüz Məhərrəmov, Günay Ağamalı çıxış edərək qeydlərini və fikirlərini səsləndiriblər. Kamal Cəfərov müzakirədə qaldırılan məsələlərə aydınlıq gətirəndən sonra qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edilib.

Sonra Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova bildirib ki, bu gün (dünən-red.) ilaxır çərşənbədir, bir neçə gündən sonra da xalqımız Novruz və Ramazan bayramlarını qeyd edəcək. O deyib ki, xalqımızın milli-mənəvi dəyərləri arasında mühüm yeri olan Novruz yenilik və bolluq bayramıdır. Ülvi duyğuların daşıyıcısı olan Ramazan bayramı isə xeyirxahlığı və həmrəyliyi təəcəssüm etdirir. Spiker təklif edib ki, bu gözəl bayramları münasibətlə Prezident İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya Milli Məclis adından təbrik məktubları ünvanlayaraq, onlara xalqımızın və dövlətimizin bu günü və sabahı namına dəyərli fəaliyyətlərində yeni böyük uğurlar arzulayaq!

Təklif iclas iştirakçıları tərəfindən alqışlarla qarşılanıb.

Sahibə Qafarova qarşıdan gələn bayramları münasibətlə deputatları, həmçinin iclası izləyən media nümayəndələrini səmimi-qəlbədən təbrik edib, onlara cansağlığı, firavanlıq və xoşbəxtlik arzulayıb.

Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"

